อนุสรณ์

กิจศพ

วงษ์ช่างหล่อ

๙ กรกฎาคม ๒๕๐๙

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นายเจตน์ วงษ์ช่างหล่อ

๙ กรกฎาคม ๒๕๐๙

คำปรารภ

ในงานฌาปนกิจศพนายเจตน์ ฯ น้องชายข้าพเจ้าในครั้งนี้ คณะเจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้สละเวลามาร่วมประชุมเพลิง และท่านที่ได้ให้ความช่วยเหลือนับตั้งแต่วันที่นายเจตน์ถึงแก่กรรมเป็นต้นมา ทั้งนี้หวังว่ากุศลเจตนาของทุกท่านคงจะดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของนายเจตน์ไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพ

อนึ่ง เพื่อเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ ได้ปรึกษาหารือกันว่าควรจะจัดพิมพ์หนังสือสำหรับแจกเป็นธรรมพลีแด่ท่านที่เคารพนับถือ และญาติมิตรที่มาร่วมงานนี้สักเล่มหนึ่ง เพื่อเป็นการไว้อาลัยและเป็นเครื่องระลึกถึงผู้ตาย เมื่อได้ตกลงกันแล้วจึงได้รวบรวมคำสวดมนต์ เช่นบทไหว้พระก่อนนอน คำถวายทาน และพิธีอาราธนาต่าง ๆ ซึ่งพุทธศาสนิกชนผู้ปฏิบัติและบำเพ็ญกุศลจำเป็นต้องใช้อยู่เสมอ และคัดบางเรื่องจากหนังสือสัมโมหนิทาน เพื่อเป็นการเตือนสติให้ยึด

มั่นในพระพุทธศาสนา จึงหวังว่าคงจะอำนวยประโยชน์แก่ท่านผู้สนใจตามควร

บุญกุศลใด ๆ ทั้งอามิสพลีและธรรมพลีที่บรรดาญาติได้บำเพ็ญแล้วแต่ต้น ขอบุญกุศลนั้น ๆ จงสำเร็จแก่นายเจตน์โดยควรแก่ฐานะทุกประการ.

ร. อ. แฉ่ง วงษ์ช่างหล่อ

นายเจตน์ วงษ์ช่างหล่อ

ชาตะ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๓๗

มตะ ๒๘ มีนาคม ๒๕๐๙

ประวัติย่อ

นายเจตน์ วงษ์ช่างหล่อ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๗ เป็นบุตรคนที่ ๔ ของนายสอน นางจู มีธิดา ๒ คน คือนางจันทร์จรัส นิคมขำ และนางจำรูญ วงษ์ช่างหล่อ ซึ่งเกิดจากนางเน้ย ภรรยาคนแรก เมื่อนางเน้ยถึงแก่กรรม จึงมีภรรยาใหม่คือนางจรูญ ภรรยาคนปัจจุบันนี้ อยู่ร่วมกันมาจนถึงกาลอวสานแห่งชีวิต ด้วยโรคหัวใจวาย รวมอายุได้ ๗๓ ปี

เมื่อยังเยาว์ ได้เข้าเรียนที่โรงเรียนอัสสัมชัญ แต่เนื่องจากไม่ใคร่ชอบการศึกษาวิชาสามัญนัก จึงได้ลาออกจากโรงเรียน ต่อมาได้เข้าทำงานที่บริษัทยาสูบสยามบริติชอเมริกันทูแบคโค จนถึง พ.ศ. ๒๔๕๕ ถูกเกณฑ์เข้ารับราชการทหาร สังกัดทหารพาหนะครบ ๒ ปี เมื่อออกจากราชการทหารแล้ว เนื่องจากมีนิสัยชอบทางเครื่องยนต์ จึงได้ฝึกงานด้านนี้จนชำนาญ

จึงได้ซื้อรถยนต์นั่งหลายคันตั้งเป็นโรงรถเช่านั่ง คิดค่าเช่าเป็นรายชั่วโมง เป็นที่นิยมกันมากในสมัยนั้น เพราะการจัดแบบนี้เป็นของใหม่ หาผู้ริเริ่มยาก และนายเจตน์เป็นช่างซ่อมเครื่องเอง ประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๔ ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระบวรพุทธศาสนาสำนักวัดยานนาวา อ. ยานนาวา จ. พระนคร จนครบ ๑ พรรษา จึงได้ลาสิกขา

ประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๙ ได้เข้าทำงานในกรมยุทธ-โยธาทหารบก ในตำแหน่งหัวหน้าช่างซ่อม และถูกส่งไปประจำอยู่ที่ จ. ลพบุรี ได้รับมอบหมายให้ทำงานที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับเครื่องยนต์ที่ใช้ในราชการกรมโยธา ฯ หลายอย่าง อาทิเช่นการประกอบรถขุด ซึ่งบริษัทผู้จำหน่ายส่งชิ้นส่วนมาให้ประกอบเอง นับเป็นงานที่ยากแต่ก็ทำสำเร็จได้ด้วยดี จนสามารถใช้ในการสร้างค่ายทหารและเมืองใหม่ที่ จ. ลพบุรีได้สำเร็จ เมื่อเกิดสงครามอินโดจีนได้ไปปฏิบัติงานในสนามรบ

ในหน่วยซ่อมยานยนต์ที่ อ. อรัญประเทศ ในสงครามครั้งที่ ๒ คือสงครามเอเซียบูรพา ได้ไปปฏิบัติงานในหน่วยซ่อมยานยนต์เช่นกัน ที่ชายแดนในเขตเชียงตุง

งานที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งก็คือ การจัดตั้งเครื่องโรงเลื่อยจักรที่ อ. ลำนารายณ์ จ. ลพบุรี เป็นผลสำเร็จ ซึ่งนับเป็นงานชิ้นสุดท้ายที่กรมยุทธโยธา ฯ เพราะต่อมาได้ลาออกเนื่องจากสุขภาพไม่แข็งแรง

ถึงแม้นายเจตน์ วงษ์ช่างหล่อ จะมิได้รับพระราชทานยศถาบรรดาศักดิ์ มีเกียรติมากมาย หรือเป็นบุคคลสำคัญเป็นที่รู้จักกันกว้างขวางในวงการทั่วไป แต่นายเจตน์ก็ได้กระทำหน้าที่เป็นสามี และพ่อที่ดีของภรรยาและบุตร เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งนายเจตน์ได้ยึดถือตลอดมาในการรับราชการ มิได้มีความด่างพร้อยใด ๆ และเป็นผู้ที่ยึดมั่นอยู่ในคุณธรรม มีน้ำใจโอบอ้อมอารี เป็นที่รักใคร่และเคารพนับถือแก่

บุคคลทั่วไป และผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้นับว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำหน้าที่ของลูกผู้ชายครบถ้วนแล้วทุกประการ ทั้งทางศาสนาและรับใช้บ้านเมือง จึงเป็นความภูมิใจอันสูงสุดแก่บุตรหลาน และจะได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป.

มหาสลภชาดก-เรื่องหนอนใหญ่

หนอนถามปัญหาให้กาแก้ ๔ ข้อ

ยังมีกาตัวหนึ่ง บินไปเที่ยวหาอาหารในป่า กานั้นไปจนถึงป่าหิมพานต์ พอบรรลุถึงสถานที่อยู่แห่งหมู่หนอนใหญ่ เห็นหนอนตัวหนึ่งคลานอยู่ในที่นั้น กาคิดว่าจะจิกหนอนกินเป็นอาหาร จึงบินโผลงไปใกล้หนอนนั้นแล้วกล่าวขู่ว่า เฮ้ยหนอน เราจะกินเจ้าเป็นอาหารบัดนี้

หนอนใหญ่ได้ยินกาว่า ก็นึกพรั่นกลัวกาจะกินเป็นอาหาร แต่หากแข็งใจกล่าวตอบกาว่า แน่ะกาพาลท่านอ้างวาจาจะกินเราเป็นอาหาร ก็ตัวท่านยังจะรู้แก้ปัญหาและหรือ ท่านจึงว่าจะกินเรา

กาจึงว่า เออเจ้าหนอน ก็เองรู้ปัญหาอะไรหรือ

หนอนตอบว่า เรารู้ปัญหามากทีเดียว

กาจึงท้าว่า ถ้าเจ้ารู้ปัญหาอะไรก็จงถามมาเถิด

เราจะแก้ให้เจ้าฟัง

หนอนจึงว่า ถ้าท่านแก้ปัญหาของเราถูก ท่านจงกินเราเป็นอาหาร ถ้าท่านแก้ไม่ถูกและขืนกินเราเป็นอาหาร เศียรของท่านจะแตกเป็น ๗ ภาค แล้วหนอนจึงถามปัญหาว่า อะไรจะเป็นใหญ่กว่าบรรดาสิ่งที่เป็นใหญ่ทั้งหมด

กาตอบว่า เทวดานั้นแหละเป็นใหญ่กว่าบรรดาสิ่งที่เป็นใหญ่ทั้งหมด

หนอนว่า ท่านไม่รู้จักปัญหา ท่านจึงแก้ไม่ถูก แล้วก็ถามปัญหาข้อ ๒ ว่า อะไรจะเร็วกว่าสิ่งที่เร็ว

กาแก้ว่า ม้าอัศดรนั้นแหละเร็วกว่าบรรดาสิ่งที่เร็วทั้งหมด

หนอนว่า ท่านไม่รู้จักปัญหา ท่านจึงแก้ไม่ถูก แล้วก็ถามปัญหาข้อ ๓ ต่อไปว่า อะไรจะคมกว่าสิ่งที่คมทั้งปวง

กาแก้ว่า ลูกศรที่ดื่มยาพิษเข้าไว้แล้วนั้นแหละคม

กว่าบรรดาสิ่งที่คมทั้งปวง

หนอนว่า ท่านไม่รู้จักปัญหาจึงแก้ไม่ถูก แล้วก็ถามปัญหาข้อ ๔ ต่อไปว่า อะไรจะมีกำลังยิ่งกว่าสิ่งที่มีกำลัง

กาแก้ว่า พระนารายณ์นั้นแหละมีกำลังมากกว่าสิ่งที่มีกำลังทั้งหมด

หนอนว่า ท่านไม่รู้จักปัญหา ท่านจึงแก้ไม่ถูก แน่ะกา เราถามปัญหาท่านถึง ๔ ข้อ ท่านก็แก้ไม่ถูกสักข้อหนึ่ง ก็ท่านควรจะกินเราได้หรือ เราว่าอย่างนี้ท่านก็คงจะคิดกินแหนงว่าเราแกล้งพูดเป็นอุบาย ถ่ายเทเพื่อจะไม่ให้ท่านกิน ถ้าท่านยังมีความสงสัยไม่เชื่อเรา ท่านจงพาเราไปเฝ้าพระพุทธองค์เจ้า ถ้าพระพุทธองค์เจ้าท่าน ทรงพยากรณ์แก้ปัญหาเหมือนท่านแก้แล้ว เราจะยอมให้ท่านกิน แน่ะกา ปัญหา ๔ ข้อนี้ ผู้อื่นเว้นเสียจากพระพุทธองค์แล้วไม่มีใครจะแก้ได้

กาได้ฟังหนอนว่าดังนั้น ก็ยังมีความสำคัญใจว่าคำที่ตัวแก้ปัญหานั้นถูก จึงพูดกับหนอนว่า ดูก่อนหนอนซึ่งท่านว่าให้เราพาท่านไปเฝ้าพระพุทธองค์นั้นเมื่อไรท่านจึงจะไปถึง เพราะท่านจะต้องค่อย ๆ คลานไปบนแผ่นดิน ส่วนเรามีปีกบินไปได้ในอากาศ อาจทจะไปถึงได้โดยสะดวกไม่ช้า ท่านจะคิดอย่างไรจึงจะไปให้ทันกันได้

หนอนได้ฟังกาจึงตอบว่า ท่านกานี้เขลามากกะอุบายเท่านี้ก็คิดไม่เห็น เราจะบอกให้ท่าน ๆ จงไปหาเถาวัลย์เล็ก ๆ มาผูกตัวเราให้อยู่ แล้วคาบเถาวัลย์บินพาเราไปเฝ้าพระพุทธเจ้า เท่านั้นเองไม่ยากไม่ง่ายก็คงจะไปถึงพร้อมกัน

กาจึงไปหาเถาวัลย์มาผูกกลางตัวหนอนแล้ว ก็คาบเถาวัลย์พาหนอนบินไปในอากาศ

ครั้งนั้นเป็นเวลาปัจจุสมัยจวนใกล้รุ่ง พระพุทธองค์ทรงทอดพระเนตรเล็งดูหมู่สัตว์ ซึ่งมีอุปนิสัยด้วย

พระญาณ ได้ทรงเห็นกากับหนอนทั้ง ๒ สัตว์ปรากฏชัดในพระญาณ ก็ทรงแย้มพระโอษฐ์ พระอานนท์จึงทูลถามถึงเหตุที่ทรงแย้มพระโอษฐ์ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า เหตุอัศจรรย์มี สักประเดี๋ยวก็จะได้เห็น

ตรัสพยากรณ์ปัญหา ๔ ข้อของหนอน

ขณะนั้นกาก็พาหนอนมาถึงพระเชตวันวิหาร บินโผลงสู่พื้นปฐพีแก้เถาวัลย์ออกแล้ว ก็เข้าไปเฝ้าพระสัพพัญญู ฝ่ายหนอนก็เหยียดกายให้ตรงดำรงอยู่หน่อยหนึ่ง แล้วก็คลานเข้าไปเฝ้ากราบทูลสรรเสริญพระพุทธคุณโดยบรรยายต่าง ๆ แล้วทูลว่า กานี้มีความปรารถนาจะกินข้าพระองค์เป็นอาหาร ข้าพระองค์ได้กล่าวทัดทานแล้วถามปัญหา ๔ ข้อ กาก็แก้หาถูกไม่ ข้าพระองค์จึงชวนกามาเฝ้าพระองค์

สมเด็จพระผู้ทรงพระภาค ทรงทราบอัธยาศัยแห่ง

หนอนด้วยพระปรีชา จึ่งดำรัสถามว่า ท่านถามปัญหากับกาว่าอย่างไร

หนอนก็ทูลว่า ข้าพระองค์ถามปัญหาข้อต้นว่า อะไรจะเป็นใหญ่กว่าสิ่งที่เป็นใหญ่ กาก็แก้ว่า เทวดานั่นแหละเป็นใหญ่กว่าสิ่งที่เป็นใหญ่ทั้งหมด

พระพุทธองค์จึงตรัสถามกาว่า ท่านแก้ปัญหาเหมือนหนอนว่านั้นจริงหรือ

การับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูก โลกุตรธรรมอย่างเดียวนั้นแหละ เป็นใหญ่กว่าอะไรทั้งหมด

หนอนได้สดับพระพุทธพจนพยากรณ์ดังนั้น ก็ถวายสาธุการว่า สาธุ สาธุ แล้วก็กราบทูลปัญหาข้อ ๒ ต่อไปว่า ข้าพระองค์ถามกาว่า อะไรจะเร็วกว่าบรรดาสิ่งที่เร็วทั้งหมด กาแก้ว่า ม้าอัศดรนั้นแหละเร็วกว่าสิ่งที่เร็วทั้งหมด

สมเด็จพระสุคตก็ตรัสถามกาว่า ท่านแก้ปัญหาอย่างหนอนว่าจริงหรือ

การับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูกใจสิ่งเดียวนั่นแหละ เร็วกว่าอะไรทั้งหมด

หนอนได้สดับพระพุทธพจน์ดังนั้นก็ถวายสาธุการว่า สาธุ สาธุ แล้วกราบทูลปัญหาข้อ ๓ ต่อไปว่า ข้าพระองค์ถามกาว่า อะไรจะคมยิ่งกว่าสิ่งที่คมทั้งปวง กาแก้ว่า ลูกศรที่ดื่มยาพิษนั่นแหละคมกว่าสิ่งที่คมทั้งปวง

พระพุทธองค์ก็ถามกาว่า ท่านแก้ปัญหาอย่างหนอนว่าจริงหรือ

การับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธองค์จึงทรงตรัสว่า ท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูก น้ำสิ่งเดียวเท่านั้นที่คมกว่าสิ่งที่คมทั้งหมด

หนอนได้สดับพระพุทธพจน์พยากรณ์ดังนั้น ก็

ถวายสาธุการว่า สาธุ สาธุ แล้วก็ทูลปัญหาข้อ ๔ ต่อไปว่า ข้าพระองค์ถามกาว่า อะไรจะมีกำลังกว่าสิ่งที่มีกำลังทั้งสิ้น กาแก้ว่า พระนารายณ์นั้นแหละมีกำลังกว่าสิ่งที่มีกำลังทั้งสิ้น

พระพุทธองค์ก็ตรัสถามกาว่า ท่านแก้ปัญหาอย่างหนอนว่าจริงหรือ

การับว่า จริง พระพุทธเจ้าข้า

พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูก องค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เดียวเท่านั้น มีกำลังมากกว่าบรรดาผู้ที่มีกำลังทั้งปวง

หนอนได้สดับพระพุทธพจนพยากรณ์ดังนั้น ก็ถวายสาธุการว่า สาธุ สาธุ แล้วจึงพูดกับกาว่า แน่ะท่านกา ท่านสมควรจะกินเราเป็นอาหารได้หรือ

กาว่า เราไม่ควรกินท่านเป็นอาหาร

ลำดับนั้น องค์พระศาสดาจารย์ก็ตรัสสอนกาว่า ท่านควรจะบริโภคสิ่งที่ควรเป็นอาหาร

กาได้สดับพระพุทโธวาทที่ทรงประทาน ก็มีความโสมนัสยินดี ถวายอัญชลีกลับหลังยังที่อยู่แห่งตน

องค์พระทศพลจึงดำรัสสั่งให้มหาชนเลี้ยงหนอนนั้นไว้ มหาชนก็กระทำตามพระพุทธบัญชา ครั้นกาลต่อมาหนอนนั้นก็ไปตามยถากรรม

ครั้งนั้นสมเด็จพระพุทธองค์เจ้าได้ทรงตรัสเทศนา-สุตโสมชาดก และมโหสถชาดก และวิธูรชาดกประกาศพระปัญญาบารมีของพระองค์ เมื่อจบพระธรรม-เทศนาลง พุทธบริษัททีมีอุปนิสัยเป็นอันมาก ก็ได้สำเร็จมรรคผล

ครั้งนั้นพระภิกษุทั้งหลาย จึงมาประชุมพร้อมกันที่ธรรมสภาศาลา ต่างองค์ก็พากันกล่าวสรรเสริญพระปัญญาของพระพุทธองค์ว่าประเสริฐยิ่งนักหนา ที่สุดแต่ปัญหาของสัตว์เดียรฉาน พระองค์ยังทรงพยากรณ์ได้ พระปัญญาของพระจอมไตรโลกเชษฐ์นี้วิเศษยิ่งนักหนา

เมื่อพระสงฆ์กล่าวชมปัญญาของพระองค์อยู่อย่างนี้ สมเด็จพระจอมมุนีก็เสด็จมาสู่ที่ประชุมนั้นแล้ว ตรัสถามว่า ท่านทั้งหลายนั่งประชุมสังสนทนากันถึงเรื่องอะไร

พระสงฆ์ทั้งปวงกราบทูลว่า ข้าพระองค์ประชุมกันกล่าวเชยชมพระปัญญาบารมีแห่งพระองค์

สมเด็จพระศาสดา จึงตรัสแก่พระสงฆ์ทั้งปวงว่า ดูก่อนสงฆ์ทั้งปวง ตถาคตจะได้พยากรณ์ปัญหาสัตว์เดียรฉานแต่ในชาตินี้ชาติเดียวก็หามิได้ ถึงแม้ในอดีตชาติปางก่อน ตถาคตก็ได้เคยพยากรณ์ปัญหาแห่งสัตว์เดียรฉานมาแล้ว ก็ทรงดุษณีมิได้ตรัสพระวาจาอันใด

พระสงฆ์ทั้งปวง ปรารถนาจะทราบอดีตนิทานนั้น จึงกราบทูลอาราธนา

องค์สมเด็จพระบรมศาสดา ก็ทรงนำมาซึ่งอดีตนิทาน ตรัสเทศนาโดยพิสดารว่า :–

ดาบสโพธิสัตว์แก้ปัญหาชะมด ๔ ข้อให้ครุฑฟัง

แต่กาลก่อน ครั้งท้าวพรหมทัตครองราชสมบัติในพระนครพาราณสี พระบรมโพธิสัตว์บังเกิดในกำเนิดกุฎุมพีมีทรัพย์มาก เมื่อบิดามารดาล่วงลับไปแล้ว พระบรมโพธิสัตว์ได้ครองสมบัตินั้นทั้งสิ้น แต่หากพระองค์ทรงพระปรีชาพิจารณาเห็นว่าเป็นของสำหรับอาศัยได้เพียงชีวิต ไม่ยืดยาวจึงสละทรัพย์นั้นออกให้ทานสิ้นกาล ๗ วัน แล้วแบ่งทรัพย์ที่เหลือจากให้ทานนั้นออกเป็น ๒ ส่วน ถวายเป็นทรัพย์หลวงส่วนหนึ่ง ให้แก่หมู่ญาติส่วนหนึ่ง ส่วนตนก็ออกไปสู่ป่าหิมพานต์บวชเป็นฤาษี บริโภคเผือกมันผลไม้เป็นอาหาร เจริญกสิณกรรมฐานจนได้ฌานสมาบัติยับยั้งอยู่ในประเทศนั้นสิ้นกาลนาน

ก็แลในป่าจีนทิศใกล้อาศรมสถานนั้น มีต้นไทรใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง มีชะมดดำใหญ่อาศัยอยู่ที่ต้นไทรนั้น

ครั้งนั้นมีพญาครุฑตัวหนึ่งเที่ยวไปหาอาหาร ยังไม่ได้ พอไปถึงที่นั้นก็ลงไปจับอยู่ที่กิ่งไทรเห็นชะมดใหญ่อยู่ที่นั้น คิดจะฆ่าชะมดกินเป็นอาหาร จึงกล่าวสำทับด้วยวาจาว่า เฮ้ยชะมด เราจะกินเจ้าเป็นอาหาร

ชะมดได้ฟังครุฑว่าก็นึกกลัวมาก แต่หากแข็งใจตอบว่า แน่ะครุฑ ท่านว่าท่านจะกินเรานั้นท่านต้องแก้ปัญหาเสียก่อน ถ้าท่านแก้ปัญหาถูก ท่านก็ควรจะกินเรา ถ้าท่านแก้ไม่ถูกและขืนกินเรา เศียรของท่านจะต้องแตกเป็น ๗ ส่วน

พญาครุฑได้ฟังชะมดว่าดังนั้น ก็ตอบว่า เจ้ารู้ปัญหาอย่างไรก็จงถามมาเถิด เราจะแก้

ชะมดจึงถามว่า อะไรจะงามมากกว่าของที่งาม

ครุฑแก้ว่า พระจันทร์เมื่อวันเพ็ญนั้นแหละงามกว่าของที่งามทั้งปวง

ชะมดว่า ท่านแก้ปัญหานี้ไม่ถูก แล้วก็ถามปัญหาข้อ ๒ ต่อไปว่า อะไรจะละเอียดกว่าของที่ละเอียด

ครุฑแก้ว่า สำลีที่ประชีดแล้วนั่นแหละละเอียดกว่าของที่ละเอียดทั้งปวง

ชะมดว่า ท่านแก้ปัญหานี้ไม่ถูก แล้วถามปัญหาข้อ ๓ ว่า อะไรจะยาวกว่าของที่ยาว

ครุฑแก้ว่า หนทางที่เป็นที่สัญจรไปมาแห่งหมู่มนุษย์นั่นแหละยาวกว่าของที่ยาว

ชะมดว่า ท่านแก้ปัญหานี้ไม่ถูกแล้วจึงถามปัญหาข้อ ๔ ต่อไปว่า อะไรจะเป็นที่สุดของความไม่มี

ครุฑแก้ว่า ความตายนั่นแหละเป็นที่สุดของความไม่มี

ชะมดว่า ท่านแก้ปัญหานี้ไม่ถูก แล้วจึงว่ากับพญาครุฑว่า เราถามปัญหาถึง ๔ ข้อ ท่านก็แก้ไม่ถูกสักข้อหนึ่ง อย่างนี้ท่านควรจะกินเราได้หรือ ถ้าท่านขืนกินเราเศียรของท่านจะต้องแตกเป็น ๗ ส่วน แน่ะพญาครุฑ ถ้าท่านประสงค์จะกินเราให้ได้แล้ว ท่านกับเราจงพากันไปหาพระดาบส ถ้าพระดาบสท่านแก้

ปัญหาเหมือนท่านแก้ เราจะยอมให้ท่านกิน

เมื่อชะมดว่าอย่างนี้ครุฑก็เห็นชอบ จึงพากันไปหาพระฤๅษี ครั้นถึงที่อยู่แห่งฤๅษี ชะมดก็อยู่ ณ ที่ควรแล้วปราศรัยได้ถามถึงสุขและทุกข์ของพระฤๅษี ๆ ก็แจ้งความสุขและทุกข์ว่าพอรับรองได้ คือ ไม่สุขนัก ไม่ทุกข์นัก

ชะมดจึงตอบว่า พญาครุฑนี้มาจับอยู่ที่ต้นไทร อ้างว่าจะกินข้าพเจ้าเป็นอาหาร ข้าพเจ้าจึงถามปัญหา ๔ ข้อ พญาครุฑแก้ไม่ถูกสักข้อหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงชวนพญาครุฑมาหาท่านผู้เป็นปราชญ์ เพื่อจะให้ท่านช่วยตัดสิน ข้อความที่ถามและแก้ปัญหาจะผิดหรือถูกอย่างไรจะได้สิ้นความสงสัย

พระฤๅษีจึงถามว่า การที่ถามและแก้ปัญหาของท่านทั้ง ๒ เป็นอย่างไร จงว่าไปให้เราฟัง

ชะมดจึงบอกข้อปัญหานั้นว่า ข้าพเจ้าถามพญาครุฑว่า อะไรงามกว่าบรรดาสิ่งที่งามทั้งหมด พญา

ครุฑแก้ว่า พระจันทร์เมื่อวันเพ็ญงามกว่าสิ่งที่งามทั้งหมด ข้าพเจ้าว่าไม่ถูก

พระฤาษีจึงถามพญาครุฑว่า ท่านแก้ปัญหาอย่างชะมดว่านั้นจริงหรือ

พญาครุฑก็รับว่า จริง

พระฤาษีจึงว่า ท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูก ศีล ๕ หรือศีล ๘ หรือศีล ๑๐ มีแก่มนุษย์ผู้ใด มนุษย์ผู้นั้นแหละงามกว่าสิ่งที่งามทั้งสิ้น

ชะมดได้สดับคำดังนั้นก็ให้สาธุการว่า สาธุ สาธุ แล้วก็เล่าปัญหาข้อ ๒ ว่า ข้าพเจ้าถามพญาครุฑว่า อะไรจะยาวกว่าบรรดาของที่ยาว พญาครุฑแก้ว่า หนทางที่สำหรับไปมาของมนุษย์นั้นแหละ ยาวกว่าบรรดาของที่ยาว ข้าพเจ้าว่าไม่ถูก

พระฤาษีจึงถามพญาครุฑว่า ท่านแก้ปัญหาอย่างชะมดว่านั้นจริงหรือ

พญาครุฑรับว่า จริง

พระฤๅษีว่า ท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูก เกียรติศัพท์เสียงลือ คุณความดีของท่านที่เป็นสัปปุรุษอย่างเดียวนั้นแหละยาวไม่มีที่สุด เพราะคุณความดีของท่านที่เป็นสัปปุรุษ ย่อมลือไปตลอดทั่วทิศน้อยและทิศใหญ่ ถึงว่าตัวท่านจะหาไม่ คุณความดีนั้นก็ไม่สูญ เกียรติคุณของสัปปุรุษนี้แหละยาวไม่มีสิ้นสุด

ชะมดได้สดับคำนั้นก็ให้สาธุการว่า สาธุ สาธุ แล้วก็เล่าปัญหาข้อ ๓ ว่า ข้าพเจ้าถามพญาครุฑว่าอะไรจะละเอียดกว่าบรรดาของที่ละเอียด พญาครุฑแก้ว่า สำลีที่ประชีดแล้วนั่นแหละ ละเอียดกว่าบรรดาของที่ละเอียด ข้าพเจ้าว่าไม่ถูก

พระฤๅษีจึงถามพญาครุฑว่า ท่านแก้ปัญหาอย่างชะมดว่านั้นจริงหรือ

พญาครุฑรับว่า จริง

พระฤๅษีว่าท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูก พระนพโลกุตรธรรมและพระปริยัติธรรมซึ่งมีนัยต่าง ๆ นั้นแหละ

ละเอียดกว่าบรรดาของที่ละเอียดทั้งสิ้น ชะมดได้สดับคำนั้นก็ให้สาธุการว่า สาธุ สาธุ แล้วก็เล่าปัญหาข้อ ๔ ว่า ข้าพเจ้าถามพญาครุฑว่า อะไรจะเป็นที่สุดของความไม่มี พญาครุฑแก้ว่า ความตายนั่นแหละเป็นที่สุดของความไม่มี ข้าพเจ้าว่าไม่ถูก

พระฤๅษีจึงถามพญาครุฑว่า ท่านแก้ปัญหาอย่างชะมดว่านั้นจริงหรือ

พญาครุฑรับว่า จริง

พระฤๅษีว่า ท่านแก้ปัญหานั้นไม่ถูก อนุปาทาปรินิพพานความดับสูญไม่เกิดอีกเป็นอีกแห่งกิเลสและชาติภพนั้นแหละเป็นที่สุดของความไม่มี

ชะมดได้สดับคำนั้นก็ให้สาธุการว่า สาธุ สาธุ

เมื่อพระฤๅษีแก้ปัญหาจบลงครั้งนั้น หมู่เทพยเจ้าซึ่งสถิตอยู่ในราวไพรก็ชวนกันซ้องสาธุการ

คณะนั้นชะมดจึงว่ากับพญาครุฑว่า แน่ท่านพญาครุฑ ท่านแก้ปัญหาไม่ถูกเหมือนพระฤๅษี ท่านควร

จะกินเราเป็นอาหารได้และหรือ

พญาครุฑตอบว่า เราจะไม่กินท่านเป็นอาหาร

ลำดับนั้น พระฤๅษีก็สั่งสอนพญาครุฑว่า จำเดิมแต่นี้ไปท่านอย่าได้จับสัตว์เป็นกินเป็นภักษาหารต่อไป และให้พญาครุฑนั้นตั้งอยู่ในศีล ๕ พญาครุฑก็ไหว้ลาพระดาบส กระทำประทักษิณแล้วกลับไปสู่สถานที่อยู่แห่งตน

องค์พระทศพลทรงแสดงอดีตนิทานนั้นจบแล้วจึงตรัสว่า ดูก่อนสงฆ์ทั้งปวง ตถาคตจะได้แก้ปัญหาของสัตว์เดียรฉานแต่ในชาตินี้เท่านั้นก็หาไม่ ถึงแม้ในชาติปางหลังเราก็ได้แก้ปัญหาของสัตว์เดียรจฉาน เช่นกล่าวมานี้ แล้วก็ตรัสประมวลชาดกว่า ในชาตินั้นพระสิริมหามายา เป็นมารดา พระสิริสุทโธทน์เป็นพระยาพาราณสี พระสารีบุตรเป็นชะมด พระโมค-คัลลาน์เป็นครุฑ พุทธบริษัททั้งปวงเป็นหมู่ญาติ เราตถาคตคือดาบสในกาลครั้งนั้นแล.

จบ มหาสัลภชาดก

สุวัณณกุมารชาดก - เรื่องสุวรรณกุมาร

ทรงปรารภแก้ปัญหาของพระองค์

ครั้งหนึ่ง พระภิกษุสงฆ์ประชุมกันในธรรมสภา-ศาลา กล่าวสรรเสริญพระปัญญาของพระพุทธองค์ ซึ่งทรงแก้ปัญหาเปลื้องความสงสัยของเทวดา และมนุษย์ได้ทุกอย่างทุกประการ องค์พระศาสดาจารย์ได้ทรงสดับด้วยทิพยโสตทวาร จึงเสด็จมาสู่ที่สันนิบาตแล้วดำรัสถาม พระสงฆ์ทั้งปวงก็ทูลความตามที่สังสนทนากัน สมเด็จพระจอมธรรมจึงตรัสว่า ดูก่อนสงฆ์ทั้งปวง ตถาคตจะได้แก้ปัญหา เปลื้องความสงสัยของเทวดาและมนุษย์แต่ในชาตินี้ก็หามิได้ แม้ในชาติปางหลังตถาคตก็ได้แก้ปัญหา ๑๐ ข้อ ตรัสแล้วทรงนิ่งอยู่ พระสงฆ์ทั้งปวงก็กราบทูลอาราธนา พระพุทธองค์จึงทรงนำอดีตนิทานมาตรัสเทศนาว่า

แต่กาลปางหลัง ครั้งพระเจ้าพรหมทัตเสวยราช-

สมบัติในพระนครพาราณสี พระเจ้าพรหมทัตทรงประพฤติประเวณีกับพระราชเทวีครั้งเดียว นางนั้นก็ทรงครรภ์ พระเจ้าพรหมทัตทรงสงสัยว่าพระราชเทวีลักลอบร่วมประเวณีกับบุรุษอื่น ครั้นเวลากลางคืนก็ดำรัสสั่งให้เพชฌฆาตเอาพระราชเทวีไปประหารชีวิตเสีย

เทวดาดลใจนายเพชฌฆาตด้วยอำนาจบารมีของพระโพธิสัตว์ซึ่งอยู่ในครรภ์ ให้นายเพชฌฆาตนำพระราชเทวีไปเลี้ยงไว้ไม่ประหารชีวิต เมื่อครบกำหนดทศมาสแล้ว นางก็ประสูติพระโพธิสัตว์มีพรรณะอันงามเหมือนทองคำ นายเพชฌฆาตกับพระราชเทวี จึงขนานนามพระโพธิสัตว์ว่าสุวรรณกุมาร พระโพธิสัตว์ทรงวัฒนาการอยู่ในบ้านนายเพชฌาตจนอายุได้ ๗ ขวบ

เทวดาถามปัญหาพระเจ้าพรหมทัต ๑๐ ข้อ

ฝ่ายเทพยดาที่รักษาเศวตฉัตร ปรารถนาจะให้พระโพธิสัตว์ได้ราชสมบัติ จึงสำแดงตนให้ปรากฏว่าเป็นเทวดาแล้วบอกกับพระเจ้าพรหมทัตว่า เราจะถามปัญหาท่านเป็นความ ๑๐ ข้อ ถ้าท่านแก้ถูกก็จะพ้นเทวอาชญา ถ้าแก้ไม่ถูก เราจะประหารเศียรท่านด้วยกระบองเหล็กใหญ่ให้แตกเป็น ๗ ภาค แล้วจึงถามปัญหาว่า:–

๑. หนึ่งไม่มีสองจะได้แก่อะไร

๒. สองไม่มีสามจะได้แก่อะไร

๓. สามไม่มีสี่จะได้แก่อะไร

๔. สี่ไม่มีห้าจะได้แก่อะไร

๕. ห้าไม่มีหกจะได้แก่อะไร

๖. หกไม่มีเจ็ดจะได้แก่อะไร

๗. เจ็ดไม่มีแปดจะได้แก่อะไร

๘. แปดไม่มีเก้าจะได้แก่อะไร

๙. เก้าไม่มีสิบจะได้แก่อะไร

๑๐. สิบไม่มีสิบเอ็ดจะได้แก่อะไร

พระเจ้าพรหมทัตได้ทรงฟังปัญหาทั้ง ๑๐ ข้อ ก็จนปัญญาแก้ไม่ได้ จึงดำรัสสั่งให้ประกาศแก่ชาวเมืองว่า ถ้าผู้ใดแก้ปัญหา ๑๐ ข้อนั้นได้แล้วจะยกราชสมบตให้แก่ผู้นั้น

สุวรรณกุมารโพธิสัตว์รับอาสาแก้ปัญหา

ฝ่ายนายเพชฌฆาตได้ฟังพระราชดำรัสนั้น ครั้นกลับจากที่เฝ้าไปถึงบ้าน จึงเล่าเรื่องให้พระราชเทวีฟัง พระโพธิสัตว์ได้สดับจึงบอกแก่นายเพชฌฆาตว่า จะรับแก้ปัญหานั้นได้ ครั้นรุ่งขึ้นนายเพชฌฆาตจึงเข้าไปเฝ้ากราบทูลตามถ้อยคำพระโพธิสัตว์

พระเจ้าพรหมทัตยังแคลงพระทัยจึงทรงซักไซ้นายเพชฌฆาตว่า บุตรของท่านสามารถจะแก้ปัญหาได้แน่หรือ

นายเพชฌฆาตกราบทูลขอผลัดไปสอบถาม พระโพธิสัตว์ก็ยืนคำอยู่อย่างนั้น นายเพชฌฆาตก็กลับมากราบทูล

พระเจ้าพรหมทัตก็ทรงโสมนัสตรัสถามว่า บุตรของท่านจะให้ทำอะไรบ้างหรือไม่ในการที่จะแก้ปัญหา

นายเพชฌฆาตก็ถวายบังคมลา มาถามพระโพธิสัตว์ ๆ บอกว่า ให้แต่งพระนครและให้แต่งหนทางตั้งแต่บ้านนายเพชฌฆาตมาจนถึงพระราชวัง ให้ตั้งบัลลังก์ กางเศวตฉัตรบนพระราชมณเฑียร แล้วให้เอาช้างพระที่นั่งมงคลหัตถี มารับพระองค์ที่บ้านนายเพชฌฆาตเข้าไปยังพระราชวัง นายเพชฌฆาตก็กลับมากราบทูลตามถ้อยคำของพระโพธิสัตว์

พระเจ้าพรหมทัตก็ให้แต่งพระนครและถนนหนทาง ผูกลำอ้อยและต้นกล้วย ตั้งหม้อน้ำ ปักธงและฉัตรพัดโบกจามรสองข้างมรรคาดาดเพดานติดดาวทอง พื้นก็โรยข้าวตอกดอกไม้ ๕ อย่างตลอดหนทาง แล้ว

ให้ประดับช้างพระที่นั่งมงคลหัตถีไปคอยรับพระโพธิ-สัตว์

ฝ่ายพระโพธิสัตว์ก็แต่งองค์แล้วขึ้นทรงมงคลหัตถี พร้อมด้วยหมู่อำมาตย์พราหมณ์คหบดีแวดล้อม เป็นยศบริวารไปสู่พระราชวัง ขึ้นสู่มณีเฑียรนั่งบนบัลลังก์ แล้วทูลเชิญให้พระเจ้าพรหมทัตถามปัญหา พระเจ้าพรหมทัตก็ถามตามนัยที่เทวดาถาม ว่าหนึ่งไม่มีสองเป็นต้นจะได้แก่อะไร

พระโพธิสัตว์ก็แก้ว่า หนึ่งไม่มีสองนั้นได้แก่องค์พระสัพพัญญบรมครูเจ้า

เทวดาที่รักษาเศวตฉัตรก็โปรยแก้ว ๗ ประการลงมาบูชา พระเจ้าพรหมทัตก็บูชาด้วยมงคลหัตถี

สองไม่มีสาม พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์

เทวดาก็ให้สาธุการ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยมงคลอัศดร

สามไม่มีสี่ พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่ภูมิ ๓ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ

เทวดาก็ให้สาธุการ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยหญิง

สี่ไม่มีห้า พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่ทิศใหญ่ทั้ง ๔ คือ บุรพา อุดร ประจิม ทักษิณ

เทวดาบูชาด้วยผ้าทิพย์ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยทาสาและทาสี

ห้าไม่มีหก พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่แม่น้ำใหญ่ทั้ง ๕

เทวดาบูชาด้วยผ้าทิพย์ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยคลังผ้า

หกไม่มีเจ็ด พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่เทวดาใน ๖ ชั้นฟ้า

เทวดาก็ให้สาธุการ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยนางรำ ๑๖ นาง

เจ็ดไม่มีแปด พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่โพชฌงค์ ๗

เทวดาก็ให้สาธุการ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยพระราชบุตรและพระมเหสี

แปดไม่มีเก้า พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่อัฏฐังคิกมรรค ๘

เทวดาก็ให้สาธุการ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยสมบัติอุปราช

เก้าไม่มีสิบ พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่พระนพโลกุตรธรรม ๙ คือ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑

เทวดาก็ให้สาธุการ พระเจ้าพรหมทัตบูชาด้วยพระองค์

สิบไม่มีสิบเอ็ด พระโพธิสัตว์แก้ว่า ได้แก่ศีล ๑๐

เทวดาก็โปรยดอกไม้เงินดอกไม้ทองและดอกไม้แก้ว ๗ ประการลงมาบูชา พระเจ้าพรหมทัตก็ยกราชสมบัติบูชา

สุวรรณกุมารโพธิสัตว์ครองราชสมบัติ

ฝ่ายอำมาตย์และพราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ก็ยกธงขึ้นกระทำการสักการะบูชา และซ้องสาธุการ ลำดับนั้นนายเพชฌฆาตจึงกราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้นำพระราชเทวีไปไว้ที่บ้าน มิได้ฆ่า จึงได้ประสูติพระบรมโพธิสัตว์เจริญมาจนพระชนม์ได้ ๗ ขวบ และได้มาแก้ปัญหานี้ พระเจ้าพรหมทัตได้ทรงทราบเหตุนั้นก็ยิ่งทรงพระโสมนัสยิ่งขึ้น จึงให้จัดการราชาภิเษกพระบรมโพธิสัตว์เสวยราชสมบัติแทนพระองค์ แล้วให้ไปรับพระราชเทวีเข้ามาไว้ในพระราชวัง ตั้งเป็นพระอัครมเหสีอย่างเดิม

ส่วนพระบรมโพธิสัตว์เมื่อได้ครองราชสมบัติแล้ว ก็ให้ตั้งโรงทาน ๖ ตำบล สละพระราชทรัพย์วันละ ๖ แสน ครองราชสมบัติโดยทศพิธราชธรรม ทรงสั่งสอนพระบรมวงศานุวงศ์มีพระราชบิดา เป็นต้น และ

ประชุมชนข้าราชการ และราษฎรให้ตั้งอยู่ในธรรมสุจริต จนตราบเท่าเสด็จสวรรคต ก็ไปบังเกิดในวิมานทอง อันมีกำหนด ๒๕ โยชน์ พร้อมด้วยทิพยสมบัติอยู่ในดุสิตพิภพ

ฝ่ายชนทั้งหลายที่ประพฤติตามคำสอนของพระโพธิสัตว์ เมื่อตายแล้วก็พากันไปเกิดในสวรรค์

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงนิทานจบลงแล้ว จึงตรัสประมวลชึ่งชาดกว่าครั้งนั้นอานนท์เป็นนายเพชฌฆาต สารีบุตรเป็นเทวดารักษาเศวตฉัตร พระสิริมหามายาเป็นพระราชเทวี พระสิริสุทโธทน์เป็นพระเจ้าพรหมทัต พุทธบริษัทเป็นชาวพระนคร เราตถาคตเป็นสุวรรณกุมาร.

จบ สุวัณณกุมารชาดก.

ไหว้พระก่อนนอน

ก่อนจะเข้านอน เข้าไปในห้องพระ จุดธูปเทียนบูชาพระ แล้วนั่งคุกเข่าประณมมือไว้เพียงหน้าอก กล่าวคำนมัสการพระรัตนตรัยว่า

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา, พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ (กราบลง)

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบลง)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ. (กราบลง)

กล่าวคำนมัสการพระพุทธเจ้า ๓ หน ดังนี้

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา-สัมพุทธัสสะ

กล่าวคำปฏิญาณถึงพระรัตนตรัย ดังนี้ :-

พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ

สวดสรรเสริญพระพุทธคุณ ดังนี้ :-

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู, อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ

หมอบลง แล้วกล่าวคำขอขมาโทษพระพุทธเจ้า ดังนี้ :–

กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา พุทเธ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง พุทโธ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง กาลันตะเร สังวะริตุง วะ พุทเธ.

เงยขึ้น แล้วสวดสรรเสริญพระธรรมคุณ ดังนี้ :–

สวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก, โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ.

หมอบลง แล้วกล่าวคำขอขมาโทษพระธรรม ดังนี้ :–

กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา ธัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง, ธัมโม ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง กาลันตะเร สังวะริตุง วะ ธัมเม.

เงยขึ้น แล้วสวดสรรเสริญพระสังฆคุณ ดังนี้ :–

สุปะฏิปั่นโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อุชุปะฏิ-ปั่นโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ญายะปะฏิปั่นโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สามีจิปะฏิปั่นโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา, เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลิกะระ-ณีโย, อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ.

หมอบลง แล้วกล่าวคำขอขมาโทษพระสงฆ์ดังนี้:–

กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา สังเฆ กุกัมมัง ปะกะตัง มายา ยัง, สังโฆ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง กาลันตะเร สังวะริตุง วะ สังเฆ.

คำถวายทานต่าง ๆ

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายภัตตาหารกับของบริวารเหล่านี้ แก่ภิกษุสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับของบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภันเต จีวะรานิ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ เอตานิ จีวะรานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรทั้งหลายเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับจีวรทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกะสาฎิกะจีวะรานิ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ วัสสิกะสาฎิกะจีวะรานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะ-รัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝนทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายกฐิน

ถวายอย่างธรรมยุต

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคะ-เหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐิน กับทั้งบริวารเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

ถวายอย่างมหานิกาย

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ. (ว่า ๓ หน)

แปลว่า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากฐิน จีวรกับทั้งบริวารนี้แก่พระสงฆ์.

คำถวายในเวลาตักบาตร

ก่อนจะใส่บาตรให้ยกของขึ้นจบเสียก่อน แล้วกล่าวคำถวายในใจว่า:–

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ.

แปลว่า ข้าพเจ้าถวายทานดีแล้ว ขอจงหมดสิ้นอาสวกิเลสเถิด

คำถวายสลากภัตต์

เอตานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเน ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ เอตานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลาย ที่ตั้งไว้ ณ ที่โน้นนั้น ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายแก่ภิกษุสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่งภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านั้นของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายข้าวสาร

อิมานิ มะยัง ภันเต ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายข้าวสารกับของอื่น ๆ เหล่านี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับข้าวสารกับของอื่น ๆ เหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายผ้าจำนำพรรษา

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสาวาสิกะจีวะรานิ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ วัสสาวาสิกะจีวะรานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะ-รัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจำนำพรรษาเหล่านี้แก่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้าจำนำพรรษาเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายเสนาสนะ

อิมานิ มะยัง ภันเต เสนาสะนานิ อาคะ-ตานาคะตัสสะ จาตุททิสัสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต อิมานิ เสนาสะนานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย

ขอน้อมถวายเสนาสนะเหล่านี้แก่พระสงฆ์ อันมาแต่ทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่ได้มา ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับเสนาสนะเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายศาลา

อิมัง ภันเต ธัมมะสะภาสาลัง อาคะตานาคะตัสสะ จาตุททิสัสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง ธัมมะสะภาสาลัง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายธรรมสภาศาลานี้ แก่พระสงฆ์อันมาแต่ทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มา ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับธรรมสภาศาลานี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง สูปะพะยัญชะนะสัมปันนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ.

แปลว่า ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้าด้วยโภชนะ พร้อมทั้งแกงและกับและน้ำอันประเสริฐนี้.

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ.

แปลว่า ข้าพเจ้าขอสิ่งที่เหลืออันเป็นมงคลนี้.

พิธีอาราธนาต่าง ๆ

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

(คนเดียวเปลี่ยน มะยัง เป็น อะหัง, ยาจามะ เป็น ยาจามิ)

คำอาราธนาศีล ๘

มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐะ สีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐะ สีลานิ ยาจามะ

(คนเดียวเปลี่ยน มะยัง เป็น อะหัง, ยาจามะ เป็น ยาจามิ)

คำอาราธนาศีลอุโบสถ

มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐังคะสะมันนาคะตัง พุทธะปัญญัตตัง อุโปสะถัง ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐังคะสะมันนาคะตัง พุทธะปัญญัตตัง อุโปสะถัง ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐังคะสะมันนาคะตัง พุทธะปัญญัตตัง อุโปสะถัง ยาจามะ

(คนเดียวเปลี่ยน มะยัง เป็น อะหัง, ยาจามะ เป็น ยาจามิ)

คำอาราธนาธรรม

พรหมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชา-ติกา เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง.

คำอาราธนาพระปริตร

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะ-ทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะ-ภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะ-โรคะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง.

กรวดน้ำอย่างย่อ

อิทัง เม ญาตีนัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย

หรือจะว่าเป็นคำกลอนภาษาไทยก็ได้ ดังนี้

ขอเดชะตั้งจิตอุทิศผล
บุญกุศลนี้ไปให้ไพศาล
ถึงบิดามารดาและอาจารย์
ทั้งลูกหลานญาติมิตรสนิทกัน
คนเคยร่วมเคยรักสมัครใคร่
มีส่วนได้ในกุศลผลของฉัน
ทั้งเจ้ากรรมนายเวรและเทวัน
ขอให้ท่านได้กุศลผลนี้เทอญ.

แบบใบปวารนา

ข้าพเจ้าขอน้อมถวายปัจจัยสี่ มีราคา.........บาท ....สตางค์ ได้มอบแก่ไวยาวัจกรของพระคุณเจ้าแล้ว เมื่อจำนงอย่างใดในสิ่งควรแก่สมณบริโภค โปรดเรียกจากไวยาวัจกรของพระคุณเจ้าเทอญ.

ร. พ. มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๙/๗/๒๕๐๘

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
ถนนพระสุเมรุ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร โทร. 23111
นายพินิจ วุ่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๐๙